

**ПРЕДИКАТИ СТАНУ СУБ'ЄКТА ЯК ВЕРБАЛЬНІ РЕПРЕЗЕНТАНТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ РОМАНІВ
«ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ» ТА «ЧУТТЯ І ЧУТЛИВІСТЬ» ДЖЕЙН ОСТЕН)**

**SUBJECT STATE PREDICATES AS VERBAL REPRESENTATIVES OF THE NATIONAL
WORLD-IMAGE (BASED ON THE UKRAINIAN TRANSLATIONS OF THE NOVELS
“PRIDE AND PREJUDICE” AND “SENSE AND SENSIBILITY” BY JANE AUSTEN)**

Шрамко Р.Г.,

orcid.org/0000-0002-9258-9128

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської та німецької філології

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Рахно М.Ю.,

orcid.org/0000-0002-8517-6122

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської та німецької філології

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

У науковій розвідці здійснено спробу проаналізувати репертуар морфологічних реалізаторів предикатів стану і ставлення носія в україномовних перекладах романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен. Порівняльний аналіз такого морфологічного вираження здійснено з урахуванням комплексу критеріїв, найвагомішими з них є такі: 1) значущість емоційних концептів у концептуальній картині світу обох народів; 2) місце предикатів стану і ставлення суб'єкта в національній мовній картині світу українців та англійців; 3) типовість морфологічного вираження предикатів цього типу в синтаксичному ладі мови; 4) перекладацькі тактики і стратегії, що вможливають цілісний і повноцінний переклад англійського емотивно насиченого тексту українською.

З'ясовано, що типовими морфологічними виразниками предикатів стану і ставлення мовця в обстеженому англійському дискурсі слугують ад'єктиви, другу за функційною активністю позицію займають вербатииви. Функційно пасивними є предикативні субстантиви. Прикметно, однак, що репрезентантами предикатів інтелектуального стану та ставлення носія є передусім вербатииви.

У межах україномовного тексту розкрито, що найвищу функційну активність виявляють вербатииви, на другій за функційною активністю позиції описано ад'єктиви, тоді як адвербатииви стану і ставлення персонажа репрезентовані найменшою кількістю ілюстративного матеріалу.

Ретельний аналіз синтаксичних структур неспростовно засвідчив той факт, що для досягнення адекватності і повноти передавання емоційного діапазону персонажів застосовано граматичні трансформації. Таку перекладацьку техніку вжито як домінуючий інструмент, зокрема, для перебудови загальної структури речення, а також зміни кількості й компонентного складу правобічних припредикатних поширювачів. Стилістичні трансформації виокремлено в поодинокі випадки під час синонімічної заміни.

Ключові слова: концептуальна картина світу, національна мовна картина світу, внутрішній стан, вербалізація, сучасний англійський художній дискурс, діалог культур, перекладацькі тактики і стратегії.

The scientific paper attempts to analyse the set of morphological realisers of subject state and attitude predicates in the Ukrainian translations of the novels *Pride and Prejudice* and *Sense and Sensibility* by Jane Austen. The comparative analysis of this morphological expression has been carried out considering several criteria, the most significant of which are: 1) importance of emotional concepts in the conceptual world-image of both nations; 2) the role of predicates of subject state and attitude in the national lingual world-image of the Ukrainians and the British; 3) typical features of the morphological representation of predicates of this type in the syntax order of the language; 4) translation tactics and strategies enabling an integral and sound translation of the emotionally loaded English text into Ukrainian. It has been ascertained that it is adjectives that typically present predicates of subject state and attitude morphologically in the observed English discourse. Verbatives take the second place in functional activity. Predicative substantives are functionally passive. However, it should also be noted that verbatives primarily expose the intellectual state and the speaker's attitude.

Within the framework of the Ukrainian text, it has been shown that verbatives explicate the highest functional activity. The second place belongs to adjectives while adverbials of subject state and attitude are represented by the lowest quantity of the illustrative material.

The thorough research of the syntactic structures has unequivocally proved the fact that grammar transformations have been used in order to achieve adequacy and full-scale rendering of the range of emotions expressed by the characters. This translation technique has been used as a dominant instrument for paraphrasing the general sentence structure and changing the number and the component content of right-hand near-predicate extenders. Stylistic transformations have been located in solitary instances during the synonymic replacement.

Key words: conceptual world-image, national lingual world-image, inner state, verbalisation, up-to-date English fiction discourse, culture dialogue, translation techniques and strategies.

Постановка проблеми. Сучасний комунікативний дискурс цілком справедливо можна кваліфікувати як дискурс емоцій, дискурс особистісного, міжособистісного спілкування, дискурс інтенції тощо. Забазований на бажанні мовця презентувати всю гаму власної емоційної парадигми співрозмовнику, поділитися своїми переживаннями, озвучити передчуття щодо прогнозованої події / майбутньої ситуації спілкування / комунікативного завдання тощо, розкрити світовідчуття і світосприймання під час комунікації, він вимагає наявності розлогого інструментарію лінгвальних засобів для вербалізації стану / ставлення суб'єкта в межах національної мовної картини світу народу. Не менш вагомою видається проблема перекладацьких тактик і стратегій, що вможливають вичерпність та еквівалентність передавання внутрішнього (фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального) стану і стосунків мовця, тим самим забезпечуючи неперервність кодування-декодування інформації й водночас слугуючи містком для діалогу культур в умовах сучасного крос-культурного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Активні наукові розвідки останніх десятиліть у царині соціолінгвістики, лінгвокультурології, лінгвоконцептології та лінгвоперсонології неспростовно вказують на прискіпливий інтерес дослідників до сфери емотивності та засобів її вербалізації на різних рівнях лінгвальної системи. До кола найактуальніших пошуків на покордонні ХХ–ХХІ ст. зараховуємо й дослідження в царині концептуальної та мовної картини світу, що дало змогу вичленувати і схарактеризувати найвагоміші концепти, передовсім емоційні, у концептосфері багатьох етносів, здійснити їхній плідний порівняльно-етимологічний аналіз на історико-культурному тлі. Логічним результатом ґрунтовного попереднього вивчення вказаних вище аспектів стало виокремлення лінгвоемоціології [1] на суміжжі когнітології, лінгвокультурології та етнолінгвістики. Так, історію і принципи формування лінгвістики емоцій знаходимо в наукових працях В. Сліпецької [2]; психолінгвістичну основу реалізації емоцій засобами окремих концептів розкривають Н. Михальчук та Л. Онуфрієва [3], а лінгвістичні засади їх інтерпретації знаходимо в роботі Т. Крисанової [4]. Застосування окремих засобів для реалізації позитивних і негативних емоційних концептів презентовано в наукових працях [5; 6; 7; 8] багатьох лінгвістів сучасності. Окрему увагу на етапі сьогодення приділяють паремійному фонду крізь призму національної картини світу: фразеологічні ресурси вираження емоцій-

них концептів є об'єктом наукового зацікавлення Т. Ключник [9], М. Петришин [10], О. Трофімової [11], А. Шульженко [12]. Прагматику емотивності висвітлюють А. Калита [13] і Я. Сазонова [14].

Постановка завдання. Зважаючи на обшир охоплених вище питань, уточнимо, однак, що деталізації в сучасній комунікативно-інтенційній парадигмі все ще потребують предикати стану експерієнсива як репрезентанти національної лінгвальної картини світу й водночас як вербалізатори емоційних концептів у граматичному ладі англійської та української як мов оригіналу й перекладу. Саме потребою чітко окреслити такі аспекти мовної системи і структури зумовлені вибір теми дослідження та його об'єкт.

Мета наукової розвідки – виокремити і схарактеризувати спектр морфологічних реалізаторів предикатів стану / ставлення суб'єкта в україномовних перекладах романів Джейн Остен, відштовхуючись від національної мовної картини світу українців та англійців, Реалізація визначеної мети вимагає виконання таких завдань:

– уточнити місце статальних предикатів у національній мовній картині світу;

– описати варіанти морфологічного вираження предикатів стану / ставлення носія в англійській [15; 16] та українській [17; 18; 19] версіях романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен;

– прослідкувати застосування перекладацьких тактик і стратегій для передавання цих лінгвальних одиниць в українськомовній версії романів.

Об'єктом роботи стали українські тексти перекладів у порівнянні з оригіналами зазначених вище творів (послугувалися роботами різних років), а її предметом – синтаксичні структури з предикатами стану / ставлення мовця із проєкцією на відповідну національну мовну картину світу.

Виклад основного матеріалу. Емотивність витлумачують як одну з наскрізних характеристик художнього дискурсу. Нашаровуючись на подієву канву та являючи світу всю гаму настрою, почуттів і самооцінки персонажа, вона «олюднює» витворене полотно, надаючи йому виразного позитивного чи негативного забарвлення. У межах тексту емотивність репрезентована, як слушно вказує О. Селіванова, емоціогенними маркерами [20, с. 142].

У концептуальній картині світу етносу емоції реалізовані емоційними концептами, саме вони акумулюють основний семантичний потенціал щодо уособлення характеру нації, її «душу», риси ментальності мовної спільноти тощо. У національній лінгвальній картині світу такі емоційні

концепти наділені варіантністю реалізації, розлогий спектр яких дає можливість вивчити такі одиниці як на формально-граматичному, так і комунікативно-прагматичному рівнях.

Емоційний концепт є конститuentом концептосфери етносу, являючи собою ніби «емоційний паспорт», що в подальшому відкриває перспективи для обстеження як домінувальних негативних / позитивних почуттів (і ставлення) народу, так і соціокультурних передумов усталення таких емоцій як провідних рис національного характеру. У граматичному ладі мови вербальні експлікатори емоційних концептів слугують вагомими виразниками національної мовної картини й водночас своєрідними емоціогенними маркерами як вияви національного духу (прикмети лінгвокультурного типу чи національний стереотип тощо), сигналізуючи про типовість переживання певного відчуття, почуття чи світосприймання представником певного етносу, внутрішню реакцію на типові комунікативне завдання / ситуацію спілкування та ін. В умовах крос-культурної комунікації сьогодення зіставний аналіз емоційних концептів видається продуктивним для вибудовування містка між культурами й пошуку спільного між мовними картинами світу етносів, а їхніх безпосередніх морфологічних конкретизаторів – для розуміння механізмів «кодування-декодування» внутрішнього стану і ставлення персонажа під час перекладу.

У всьому спектрі вербалізаторів емоційних концептів предикати на позначення стану (ставлення) носія відіграють винятково важливу роль. Являючи собою «центральный компонент диктуму пропозиції, судження, який виражає зміст події як ...стан, відношення, ознаку, притаманні певному суб'єктові» [20, с. 487], такий предикат виявляє специфіку національної лінгвальної картини світу і слугує її надважливим компонентом для англійців і українців. Детермінуючи загальну структуру речення, кількість і семантику лівої правобічних поширювачів залежно від своєї морфологічної природи на формально-граматичному рівні [21], такий предикат вияскравлює «мовні вподобання» представників тієї чи тієї мовної спільноти.

У художньому дискурсі живання різних типів речень із певними вербалізаторами предикатів фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / ставлення експерієнсива увиразнює, суб'єктивно індивідуалізуючи, мовлення персонажа, дає змогу говорити про особливий стиль його спілкування з іншими героями твору, стилістично забарвлює його.

В англomовному романному дискурсі твори Джейн Остен посідають особне місце за текстовою емотивністю. Виразна емоційна насиченість є визначальною характеристикою її робіт, коли письменниця тонко простежує моральне виховання персонажів, зосереджуючи увагу читача на динаміці поглядів літературних героїв, еволюції їхніх думок, описує перипетії внутрішньої боротьби тощо. Прискіпливий аналіз оригіналів указаних вище романів умотивовано доводить той факт, що саме морфологічні експлікатори предикатів стану (і ставлення) дійових осіб слугують типовими вербалізаторами емоційних концептів у національній мовній картині світу англійців. Здійснений експеримент об'єднав 400 синтаксичних структур із морфологічними реалізаторами предикатів внутрішнього стану (і ставлення) персонажа в текстах оригіналу, а також 350 речень із відповідними конкретизаторами в українськомовному перекладі.

Результати аналізу неспростовно засвідчують, що типовими морфологічними виразниками предикатів внутрішнього стану персонажа в текстах оригіналу слугують ад'єктиви (загалом зареєстровано 250 речень, 62,5%), наділені найвищою функційною активністю в синтаксичному ладі англійської мови: *I am glad it occurred to me to mention it...* [15]; *Mrs. Jennings was delighted with her gratitude, and only wondered that after hearing such a sentence...* [16]; *I am sorry to have occasioned pain to anyone* [15]; *...but still more was she grieved for the unhappiness which her sister's refusal must have given him* [15]; *Mr. Collins was gratified...* [15]; *I have seen Mr. Ferrars two or three times in Harley Street, and am much pleased with him* [16]. Другу за рівнем функціонування позицію займають вербальні стану (і ставлення) мовця (100 одиниць, 25%): *I thank you for explaining it so fully* [15]; *You do not blame me, however, for refusing him?* [15]. На функційній периферії перебувають синтаксичні конструкції із предикативними субстантивами (50 речень, 12,5%): *Elizabeth ...was in such misery of shame...* [15]; *I am all astonishment* [15]; *Elinor ... was all cheerfulness...* [16].

Обстеження семантичних підгруп таких предикатів указує на беззаперечну кількісну перевагу одиниць на позначення психоемоційного стану / ставлення персонажа (270 речень, 67,5%) до актуальних подій у канві тексту (семантичні підгрупи «страх», «сором», «сум», «гнів», «образ», «тривога», «нудьга» / «радість», «ставлення» представлені найбільшою кількістю ілюстративного матеріалу), наприклад: *When she remembered the style of his address, she was still full*

of indignation... [15]; *Elizabeth was disgusted, and even Miss Bennet was shocked* [15]; *Generous, good man, I am afraid he has distressed himself* [15]; ... *she was at first sorry for the pain he was to receive...* [15]; *Nor am I ashamed of the feelings I related* [15] / *Mrs. Collins will be very glad of your company, I am sure* [15]; *You must allow me to tell you how ardently I admire and love you* [15]; *She is so fond of Mrs. Forster...* [15]; *Elizabeth was eager with her thanks and assurances of happiness* [15]. Фізичний та фізіологічний стан і ставлення (80 структур, 20%) розкрито як наслідок переживання дійовими особами певного почуття, сильної емоції, що впливає на загальний стан організму («утома», «температура», «слабкість»): *...and I should have gone so all the way, if Kitty had not been sick...* [15]; *Marianne, now looking dreadfully white, and unable to stand, sunk into her chair, and Elinor, expecting every moment to see her faint...* [16]; [The agitation and tears ...brought on a headache; and it grew so much worse towards the evening...] *...she was really unwell...* [15]. Слід, однак, указати, що інтелектуальний стан і ставлення («подив», «усвідомлення», «довіра») суб'єкта зреалізовані в структурі досліджуваного тексту передусім за участю вербативів, на відміну від загальної домінуючої ролі ад'єктивного предиката: *...but when she considered how unjustly she had condemned and upbraided him, her anger was turned against herself...* [15]; *She thanked him for it with all her heart...* [16] / *Elizabeth was surprised, however, that Wickham should consent to such a scheme...* [15].

Отже, ієрархію частиномовного вираження предиката стану і ставлення персонажа в англomовному тексті аналізованих романів (за критерієм функційної активності) виявлено так: *ад'єктив* → *вербатив* → *предикативний субстантив*.

Аналізований переклад тексту спирається на розлогий спектр вербалізаторів предикатів стану і ставлення персонажа, наявний у національній мовній картині світу українців, з-поміж яких укажемо на вербативи, ад'єктиви, вербоїди й адвербативи описаних вище семантичних підгруп. Здійснена добірка в 350 фіксацій ілюстративного матеріалу потверджує той факт, що на граматичному зрізі української мови статальний предикат типово конкретизують саме вербативи (190 речень, 54,3%): *Вона ...відтоді весь час сумувала* [19]; *Містер Беннет неймовірно тужив за своєю другою донькою...* [18]; *Я боялася, що ваша сестра зажадає назад скриньки...* [19]; *Дівчата бентежилися, хвилювалися, непокоїлися* [18]; *Я від щирого серця шкодную, що Віллові не може до нас приєднатися!..* [19]; *Сестра непокоїлася*

за неї, але матуся раділа безмежно ... [18]; *...він із вдячністю до милості провидіння дивується, як обидві вони витерпіли це горе й лишилися живі* [19]; *Я добре усвідомлюю усю честь вашої пропозиції...* [18]; *Маріанна здивувалася і зніяковіла...* [19]. На другій за функційною активністю позиції (100 одиниць, 28,6%) перебувають ад'єктиви: *... вона була весела і раділа, що в листах до матері ...пояснила їхню затримку легеньким нездужанням...* [19]; *Дуже вдячна тобі за таку сердечну турботу...* [18]; *Роберт був гордий своєю перемогою...* [19]; *До посагу я цілком байдужий...* [18]; *...яка я рада, що вона на вас не гнівається...* [19]. Прикметно, що в межах національної мовної картини світу вербоїд на позначення стану і ставлення дійових осіб слугує повноцінним виразником такого предиката: *Бо я була страшенно збентежена* [18]; *...лише сама пані Феррарс була здивована, що не вділила їм більше* [19]; *Леді Кетрін була безмежно обурена шлюбом племінника* [18]; *Елінора була страшенно стривожена...* [19]. Функційною пасивністю (60 структур, 17,1%) у тексті перекладу наділені структури з адвербативами стану і ставлення особи: *Мені так шкода, що ми не зможемо лишитися довше* [19]; *...обом її дочкам стало за неї соромно* [18]; *Може запевнити вас, це дуже для неї втішно...* [19]; *...в Бартоні паннам Дешвуд нудно...* [19]. Зазначимо, що позиціювання таких експлікаторів за рівнем їхньої функційної активності корелює з їхнім розташуванням на ієрархізованій частиномовній осі «центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово» граматичного ладу української мови [21].

Важливо вказати, що семантичний потенціал предикатів зазнав корегування внаслідок застосування перекладацьких трансформацій лексичного типу, це пов'язане передусім із нагальною потребою деталізувати ступінь вияву того чи того стану (ставлення) в особі, указати на специфіку його перебігу чи тривалість переживання, дібравши якнайточніший відповідник. Зміни такого типу спостережено як при експонуванні фізичного, фізіологічного (пор.: *...she was not quite herself...* [16] / *Елінора з жахом зрозуміла, що сестра марить...* [19]; *But a day spent in sitting shivering over the fire with a book in her hand...* [16] / *...спробувала провести день за звичними заняттями, та тільки сиділа біля камінка з книжкою, бо її знай морозило...* [19]), так і психоемоційного (пор.: *Lydia was exceedingly fond of him* [15] / *Лідія шаленіла від нього* [18]; *Miss Bingley was deeply mortified by Darcy's marriage...* [15] / *Міс Керолайн Бінглі була прикро вражена*

одруженням Дарсі [18]) стану / ставлення персонажа. Зміни лексичного характеру, уточнено, були безпосередньо пов'язані зі зміною частиномовного вираження предиката, перебудовою синтаксичної структури (граматичні трансформації), а також синонімічними замінами чи описовим перекладом (стилістичні трансформації) [22], пор.: *With strong concern, and with many reproaches for not being called to their aid, did Mrs. Jennings hear in the morning of what had passed* [16] / *Пані Дженнінгс засмутилася і почала нарікати, що її не збудили вночі* [19]; *...for I was somehow or other afraid I had offended you by what I told you that Monday...* [16] / *Чомусь я весь час боялася, що образила вас тим зізнанням...* [19]; *Eager to save her mother from every unnecessary moment's horrible suspense...* [16] / *Яка схвильована її мати, які сумніви охопили її, а, може, і відчай!* [19]; *Towards the evening Marianne became ill again, growing more heavy, restless, and uncomfortable than before* [16] / *До вечора Маріанні знову стало дуже погано, гарячка повернулася з ще більшою силою* [19]; *I am all astonishment* [15] / *Ви мене безмежно дивуєте* [18]; *I shall have no fortune, and I fancy she is an exceeding proud woman* [16] / *У мене немає посагу, а вона, певне, така гордовита...* [19]. Подеколи йдеться про елімінавання

процесуального дієслова (пор.: *...and Elinor began to wonder at herself for having ever entertained a hope...* [16] / *...Елінора вже дивувалася власній простодушності...* [19]) чи дієслова загальної ознаки відчуття / почуття (пор.: *I felt sure that you was angry with me...* [16] / *Я не сумнівалася, що ви на мене гніваєтеся...* [19]) із метою деталізації.

Висновки. Проведений аналіз надає вагоме підґрунтя стверджувати, що предикати стану / ставлення персонажа є виразними репрезентантами національної мовної картини світу етносу, експлікуючи риси національного характеру, «паспортизуючи» лінгвокультурний типаж чи вияскравлюючи національні стереотипи. Типовими представниками такого предиката в англomовній картині світу є вербативи, ад'єктиви й предикативні субстантиви, тоді як у межах мовної картини світу українців ідеться про вербативи, ад'єктиви, вербоїди й адвербативи. Кореляцію частиномовних вербалізаторів предиката здійснено із застосуванням комплексу перекладацьких трансформацій для деталізації самого стану чи умов його перебігу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні прагмареlevantних засобів експлікування стану / ставлення суб'єкта під час англійсько-українського перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сліпецька В. Д. Вербалізація негативних емоцій у пареміях (на матеріалі української, російської, англійської та німецької лінгвокультур). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. Вип. 30. С. 225–227.
2. Slipetska V. Linguistics of emotions: the formation stages (research theories, scientific schools, personalities). *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць Дрогоб. держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Серія «Філологія». 2019. № 44. С. 83–92. DOI <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2019.44.187599>.
3. Михальчук Н., Онуфрієва Л. Психолінгвістичні особливості репрезентації емоцій за допомогою концепту «страх». *Проблеми сучасної психології*. 2020. Вип. 48. С. 206–227. DOI <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-48.206-227>.
4. Крисанова Т. А. Емоційний концепт: лінгвістичні підходи до вивчення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2013. Вип. 33. С. 74–75. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_33_24.
5. Вороніна Д. О. Засоби вербалізації емоційного концепту *jealousy* / *ревнощі* у сучасному англomовному художньому дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2014. № 1103. С. 30–34.
6. Гірняк О. Г. Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект. *Львівський філологічний часопис*: науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2019. № 5. С. 30–34. DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2019-5-5>.
7. Марченко В. В., Хмельницький Р. В. Засоби вираження емоційних концептів у творах Люсі Мод Монтгомері. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 204–208. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10%281%29_51.
8. Ніколенко О. В. Емоційний концепт HAPPINESS в англійських прізвиськних номінаціях. *Львівський філологічний часопис*: науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2020. № 8. С. 126–131. DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.20>.
9. Ключник Т. О. Фразеологічна репрезентація концепту *розум* в українській мовній картині світу. *Мова і культура* / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка; ВД Дмитра Бураго; гол. ред. Д. С. Бураго, редкол.: П. П. Алексєєв, В. М. Бріцин, Ю. Л. Булаховська та ін. Київ, 2019. Вип. 22. Т. 2 (197). С. 106–111.

10. Петришин М. Концепт *негативні емоції* крізь призму латинських паремій. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. ун-ту імені Івана Франка. 2021. Вип. 35. Т. 4. С. 128–133.
11. Трофімова О. В. Фразеологія негативних емоцій в англійській та українській мовах : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 248 с.
12. Шульженко А. С. Фразеологізми на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах: структурний і семантичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. н. : 10.02.17 / ДНУ імені Василя Стуса. Вінниця, 2020. 20 с.
13. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 320 с.
14. Сазонова Я. Ю. Прагматика суб'єкт-суб'єктних відношень в україномовних та англійськомовних текстах жаків. *Мовознавство*. 2017. № 6. С. 54–63.
15. Austen J. *Pride and Prejudice* / with an introduction by P. Conrad. London : David Campbell Publishers Ltd, 1991. 368 p. (Everyman's Library).
16. Austen J. *Sense and Sensibility* / with an introduction by P. Conrad. London : David Publishers Ltd, 1992. 367 p. (Everyman's Library).
17. Остен Дж. *Гордість і упередженість* : роман / пер. з англ. В. К. Горбатька. Харків : Фоліо, 2005. 350 с.
18. Остін Дж. *Гідність і гонор* / пер. з англ. Т. Некряч ; іл. Д. Дюндіної. Київ : Вид. група КМ-Букс, 2017. 416 с.
19. Остін Дж. *Чуття і чутливість* : роман / пер. з англ. В. Бута. Київ : Юнісофт, 2015. 416 с.
20. Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія*. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
21. Шрамко Р. Г., Степаненко М. І. *Ізофункційні парадигми в системі предикатів стану в українській мові* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка : монографія. Полтава : ПП «Астрія», 2017. 284 с.
22. Лобода В. А. *Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації*. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2019. № 43. Т. 4. С. 72–74. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.4.17>.